

Po návratu ze závěrečné části jednání tzv. rozhodujících politických sil seznámili Petr Pithart a Václav Havel přítomné členy KC OF s jeho průběhem a výsledky. Po ukončení této části rozpravy přednesl Ján Čarnogurský slavnostní přípitek k dosavadním úspěchům české a slovenské demokratické opozice. Poté otevřel Michael Kocáb otázku volby prezidenta republiky.

Michael Kocáb: Já bych ještě bejval rád pokračoval, jako přípitek, ale protože jsem se bál, že to nedokážu poeticky zformulovat, tak to řeknu jenom takhle: Já mám takovej pocit, že kdyby se nám podařilo skutečně prosadit Vaška Havla na prezidenta, tak jednak je to záruka obrovského, dynamického vývoje v naší společnosti, protože ta hybná síla, ten motor, který on tady za těch dvacet let už dokázal – to by pokračovalo dál. V případě, že by to byl nějaký sebelepší profesor nebo literát nebo já nevím kdo, tak necejtím už takovou záruku. Ale teď chci říct to důležité. Že pokud by se tohleto podařilo, tak mám pocit, že možná – a já tomu věřím – startujeme něco ještě mnohem významnějšího než jenom demokratickou obrodu nebo demokratický proces v Československu. Protože by to bylo poprvé ve východních zemích, kdy se dostal do čela národa člověk tohoto typu, nechci říkat rovnou disident. Jedná se o zásadní změnu! Mám pocit, že nás budou následovat Němci, Poláci, úplně všichni, protože tady se otevírá úplně nová verze toho. A ještě chci říct, že je to možná začátek vůbec přerozdělení sil ve světě, reorganizace světa, protože to může mít nedozírný následky. Proto si myslím, že to je tak strašně významný.

Vladimír Hanzel: »Nedozírný následky« používá Rudý právo.

Václav Havel: Pro koho nedozírný následky?

Radim Palouš: Pro Vaška Havla. (Všeobecný smích.)

Vladimír Hanzel: Pro Olgu! Ano, ano.

Radim Palouš: Zdeněk.

Zdeněk Jičínský: Když slyším »nedozírný následky«, tak se dost bojím. A protože jsme pro, myslím, společnost dialogu, tak já bych řekl stanovisko jiného druhu. Podívejte se, dejme tomu, že toto dopadne dobře, a bude dobře, když to dobře dopadne. Myslím, že si všichni ulevíme a že získáme potřebný čas k tomu, abychom se připravili na to, co nás čeká. To jsou jaksi svobodné volby. Teď se nám to možná jeví jednoduché, ale velmi záhy zjistíme, že to vůbec jednoduché není. Tady neexistují politické struktury, které mohou do těch svobodných voleb jít, a za půl roku se nevytvoří. Co je Občanské fórum? To je samozřejmě teď obrovské a je to nestrukturované. Představme si, že to nestrukturované, obrovské společenství lidí bude třeba v poměrně krátké době – půl roku dejme tomu – dát dohromady

tak, aby to v této společnosti působilo jako opravdu jistá občanská integrující síla. Zatím jaksi se nám dařilo v takovém tom hektickém prostředí – i když víme, že to nebylo jednoduché – dosahovat jednotu, ale ta jednota bude čím dál tím obtížnější. Různé odstředivé vlivy, osobní, jiné, politické, začnou vystupovat. A obávám se, že jestliže nebudeme mít integrující osobnost v čele tohoto hnutí, že volby vůbec nemusí dopadnout tak, jak si představujeme. Mně se zdá z tohoto hlediska, že osobnost Václava Havla jako integrující morální a politické autority je v rámci tohoto hnutí nezastupitelná. Bude-li Václav Havel na Hradě, tak samozřejmě je to hezké z řady důvodů, ale bude zavalen celou řadou diplomatických, ceremoniálních povinností. Nepředstavujme si, že jaksi to společenství, které prožíváme tady, se může přenést na Hradčany. To prostě možné není. (Pousmání Václava Havla.)

Petr Pithart: Pokud bychom si to přáli!

Zdeněk Jičínský: Ale možné to není. To, Petře, víš také, že to možné není. A z tohoto hlediska se obávám, že tedy ta dynamika, kterou toto Občanské fórum má a bude potřebovat – dejme tomu těch půl roku – že tedy se bude rozplývat, protože skutečně žádná jiná integrující osobnost neexistuje. Jistěže se budou vytvářet a formulovat osobnosti, které budou s to utvářet ten další politický vývoj v naší zemi. Ale zatím nikdo jaksi tuto roli sehrát nemůže. Čili z tohoto hlediska prosím, aby tato okolnost byla zvážena. Podívejte se, abychom zase nevycházeli z určitých představ, které, myslím, nejsou správné. Ten prezident je volen na pět let. Je to funkce, ať už ji zastává kdokoli, která přeci jenom v povědomí národa je spojena s jistou autoritou, jistou vážností. Z té funkce se nedá odcházet jenom tak prostě za tři čtvrtě roku, za rok. To prostě si myslím, že národ by nepřijímal dobře. Čili berme prosím vás ještě tyto okolnosti v úvahu. Já osobně si myslím, že role Václava Havla jako představitele Občanského fóra je nezastupitelná, a možná, že tedy jestliže tuto roli opustí, že se záhy ukáže, že není nikdo, kdo by ji mohl hrát, a záhy budeme toho litovat.

Radim Palouš: Saša, Křižan. Já nevím jestli obráceně.

Alexandr Vondra: Já si myslím, že to je pravda, co jste tady řekl. Ale já si myslím, že pokud to dopadne tak, jak doufáme, že to dopadne... My žádný záruky nemáme, že to tak dopadne. Pokud to tak nedopadne, tak myslím, že ta kandidatura je úplně asi passé, pokud složení vlády nebude nějak odrážet představy naše a nevím jestli celé společnosti. Ale pokud to dopadne tak, jak to chceme, tak ta úloha toho Občanského fóra se přeci jenom trošičku musí nějakým způsobem proměnit. Já jsem se tady v tom tři tejdny pohyboval a prostě jsem viděl jedno. Vašek je opravdu integrující osobnost tohoto hnutí. Ale to hnutí, má-li existovat a má-li plnit svoji funkci, nemůže už spočívat dále na jedné integrující osobnosti. Protože pokud by spočívalo na té jedné integrující osobnosti, a dělo by se to takovým způsobem, jak se to dosud

po celé ty tři týdny dělo, tak já mám obavu, že by to ten Vašek vůbec nepřežil. Ti lidi jsou tady zvyklí se chovat tak, jak se po celých čtyřicet let tohohle totalitního fungování režimu naučili chovat. To jest, že se vždycky ptali toho, kdo je jako opticky nad nimi, jestli můžou tohle udělat nebo nesmějí tohle udělat a jak to mají udělat a co mají udělat. A potom tohleto se všechno vztahovalo nakonec až k Václavovi. A prostě si myslím, že takhle to nemůže dál fungovat.

Vladimír Hanzel: Teď Křižan.

Petr Pithart: Saša ještě neskončil.

Alexandr Vondra: Že zároveň, pokud by se stal prezidentem, že by tu intergrující roli hrál dál, že by jako garant jakýchsi opravdu svobodných voleb v té budoucnosti fungoval, s tou svojí osobností. Daleko víc, než jako tady špička. To Občanský fórum se musí nějak proměnit, pokud to dopadne tak, jak to dopadnout má. A nemůže stát jenom na tom Vaškovi, protože jinak to není žádné hnutí.

Radim Palouš: Nešlo by prosím vás pustit tady ventilaci?

Eda Kriseová: Já ji zapnu.

Vladimír Hanzel: Křižan.

Jiří Křižan: Já bych doplnil Sašu. Souhlasím se vším, co řekl, ale navíc: Já si myslím, že ta integrující úloha Vaškovy osobnosti by neskončila, naopak. A ne pro fórum. Vašek v těch týdnech řídil tady naše malé společenství. A sami víme, že Občanské fórum a VPN jako celek na vesnicích a tak dále je často bezradné. Jako v roli prezidenta by se jeho úloha přenesla daleko šířeji. Řídil by to Občanské fórum, v tomto případě by stál na vrcholu opravdu celku a ne tady dvaceti, třiceti, padesáti lidí, podle toho, jak se sejdeme. A tady nejsou malé děti a ta Vaškova úloha a vliv by neskončil. Všichni velmi dobře víte, že často to vypadalo tak, že třeba nikdo z nás zejména v prvních dnech třeba Vaška tři dny vůbec neviděl, protože byl obklopen – a kvůli důležitým věcem – jinými lidmi, a přesto fungoval. Takže to není v tom přímém styku, a opakuji, že by to přenesl na celé Občanské fórum. To je jedna věc. Druhá věc. Vážnost prezidentského úřadu například v mých očích strašně klesla, protože prezidentů typu Gottwalda, kteří popravovali lidi, prezidentů typu Husáka, kteří sem pozvali sovětský tanky, tento úřad znevážili! A Vašek by tomu mohl vrátit právě tu důstojnost toho úřadu. Pak už jenom technická poznámka. Nemáme čas, zítra oznámí Husák abdikaci. Oznámí ji zítra – jak jsme se dozvěděli – s tím, že ji provede v neděli. A nemáme žádného jiného kandidáta, na kterém by se taková většina lidí shodla.

Radim Palouš: Jiří.

Jiří Dienstbier: Já souhlasím s tím, co říká Saša. Já jsem chtěl pak už jenom říct to, že revoluce, jakou jsme tady dělali, se dá čtrnáct dní tři neděle dělat ze sklepa Laterny magiky nebo ze sklepa Aurory.

Radim Palouš: Titaniku.

Jiří Dienstbier: Prosím?

Radim Palouš: Titaniku.

Jiří Dienstbier: Ale jestliže já dobře chápu Občanské fórum, jehož integrující osobností je Václav Havel, tak se domnívám, že přeci jde o to, aby celý tento stát byl jakýmsi Občanským fórem nejrůznějších politických sil, nikoli tím Občanským fórem v tomto smyslu, ale aby se jím stala teda celá společnost se svou složitou strukturou a strukturací, jak se bude postupně vytvářet. A to, co se nám podařilo zintegrovat zatím v této podobě, v jaké jsme se sešli, je potřeba, aby bylo integrováno na úrovni celostátní. A v tom si myslím, že Vaškova role je naprosto nezastupitelná, a to, že nemůže tady takový zmatek přenést z té Aurory na Hrad (pousmání Václava Havla), není proto vůbec podstatný. Já si proto myslím, že Vaškova kandidatura by měla být ohlášena v okamžiku, kdy prezident republiky ohlásí svou abdikaci.

Radim Palouš: Honza Ruml, Jičínský, Svoboda.

Jan Ruml: Já chci říct to, co v podstatě už přede mnou řekli. To Občanské fórum se teď musí naopak dezintegrovat, aby se integrovalo na úplně jiném základě, na základě přirozeně demokratickém. Ty lidi se musej začít strukturovat naprosto sami od sebe, musí mít svéprávnost občanskou a musí si každé najít své místo ve společnosti. Ta role Václava Havla byla podstatná, ale v této chvíli si myslím, že je jeho role prostě jinde, a myslím si, abysme tu jeho roli každý z nás, celá společnost prostě převzala – každý na sebe kus té role. Abysme začli normálně a přirozeně žít.

Radim Palouš: Servis mi říká, že pořadí je Jičínský, Svoboda, Vondra, Skalník, Komárek.

Zdeněk Jičínský: [...] Podívejte se, samozřejmě, že role fóra se má měnit. Ale víte, jaká byla naše původní představa první tři dny, kterou jsme museli velmi záhy korigovat. Na začátku jsme si představovali, že fórum bude volné sdružení, že vůbec nebude existovat jako nějaká organizovaná struktura, že vůbec nepůjde do voleb, protože budou tady ty nové struktury přicházet se samostatnými kandidátkami. Záhy jsme přišli na to, že to je asi iluze. Podívejte se na vývoj v Maďarsku, kde ten relativně svobodný pohyb trvá několik roků, ale vůbec tyto struktury tam neexistují v celém státě. Pokud to existuje v Budapešti, na venkově to není. To, co říká tady Honza Ruml – za pět za šest měsíců se ty strany nevytvoří. Ta společnost je depolitizovaná, ta hned do žádnéjch stran nepůjde. Vytváření nových stran se s žádným velkým entuziasmem ve společnosti nesetkává a nepodceňujme prostě struktury starého

systemu nebo komunistické strany, které v tomto ohledu nejsou ještě ze hry. Čili mějme tyto ohledy na mysli a snažme se pochopit také jaksi hlediska, která věc vidí z druhého pohledu, než jsme si zvykli nazírat.

Radim Palouš: Svoboda.

Bohumil Svoboda: Já bych za lidovou stranu chtěl říci, že jsme se otázkou kandidatury na prezidentský úřad zabývali naposledy při návštěvě pana Havla a jeho společníků nejbližších na našem ústředním sekretariátu, a že jsme dospěli k závěru, že tuto kandidaturu budeme naprosto jednoznačně podporovat, naprosto jednoznačně odpovídá našim záměrům politickým. Takže to o této stránce. A pokud jde o Lidové noviny, o Rumlovy, tak mám teda takovýto návrh. My bychom byli ochotni, a rádi bychom to udělali, tisknout Lidové noviny jednou týdně jako přílohu Lidové demokracie. Dokud nebudete mít své vlastní orgány, kapacitu.

Radim Palouš: Děkuju. Pan Vondra.

Alexandr Vondra: Já jsem jenom chtěl říct v podstatě totéž co Honza Ruml. Z toho Občanského fóra nemá cenu budovat nějaký nový totalitní monolit, to opravdu má bejt takový to náměstí, v jehož rámci se začne ta společnost strukturovat, a to nemá cenu svádět prostě na jednoho člověka. Teď opravdu ty lidi si musejí... Musí to vyrůst zezdola.

Radim Palouš: Už to roste, už se vytvářejí.

Alexandr Vondra: A roste to.

Radim Palouš: Tak Joska.

Joska Skalník: Já bych nejdřív odpověděl na to, že KSČ, StB a různé tyhleto záležitosti používaly tyto metody vždycky. Psaly blafy do novin a vždycky vyšla pravda na povrch, takže teď se nemusíme bát. Kór když jsme se dali dohromady v Občanském fóru. A ještě bych řekl jednu věc za letitý nezávislý kulturní aktivity. Že všichni podporujeme snad v tomto státě Václava Havla, protože konečně je tu šance, aby tam byl kulturní člověk.

John Bok: Omlouvám se, že ruším. Jano [Budaj] žádá, abyste mu řekli, který resorty jsou obsazený kterýma stranama a kým a který jsou volný.

Radim Palouš: Pan Pithart půjde s vámi –

Václav Havel: Saša to má na papíře. Dej je Petrovi.

Radim Palouš: Pan Komárek teď, nyní.

Vladimír Hanzel: Joska nedomluvil, já mám dojem.

Radim Palouš: Jo. Joska nedomluvil.

Vladimír Hanzel: Joska nedomluvil.

Valtr Komárek: Mám dojem, že můžu říct svůj názor, který bude velmi

stručný. Pochopitelně to, co říká doktor Jičínský, má svoje oprávnění. Ale jsou tu dvě otázky. Jestli tedy zde máme nějaké prvky československého modelu v téhle situaci, nějaký prvek, který navazuje na tradice, který má nějaký prvek občanství, nebo v těchhle smyslech. Já bych dal přednost před těmi modely reálným mechanismům, které fungují v západní Evropě, protože tady je výjimečná možnost, že Československo v celém tom svém vývoji může rovnýma nohama skočit do západní Evropy, v celém kontextu evropské kultury a tak dále. A to jsou tedy mechanismy, který všichni známe, to není třeba komentovat. Je tu tedy problém integrační úlohy kultury, která může mít větší význam než politika. Je tu problém mravnosti a vzdělanosti, je tu problém Masarykových tradic, přímá vazba na to poselství studentů, a myslím, že tady skutečně je ta úloha prezidenta vynikajícím instrumentem v reálných mechanismech. A že dokonce může tu být modernizace, to není jenom návrat k té tradici, to je návrat – ale zase tedy obrácený – k té civilizační výzvě... A že by skutečně tedy asi Václav Havel tu mohl sehrát mimořádnou, skutečně historickou úlohu, která by ale fóru prospěla. Když on bude mít svoji koncepci, bude mít svoje struktury, tak formálně nepartajní poloha prezidenta, který integruje, který je mluvčím kultury, mravnosti, vzdělanosti národa, tak to je asi velká šance i v tom evropském společenství. Čili já bych se přimlouval za tohle řešení.

Radim Palouš: Děkujeme. »Já mám jako člen,« píše pan [Jan] Obdržálek, »jako člen závodní organizace KSČ – odbojné – upřímnou radost z kandidatury Havlovy. Svou sympatii Občanskému fóru vyjadřuji tím, že se se svou gratulací nepřihlásím do diskuse, abych nezdržoval.« Tak teď další. Jinak se omlouvám, Skalník nedomluvil.

Joska Skalník: Konečně prezident bude kultura, kumštýř jak hrom, to je podstatný. Morálka, všechno to bude na Hradě. Vždyť to byli šaškové všechno, tak do prčic! Já víc nemám.

Radim Palouš: Tak teď prosím pan Muraško. Promiňte Petr Pospíchal byl dřív.

Petr Pospíchal: Já jsem chtěl říct, tady z některých hlasů zaznělo, jako by Vašek byl tak trochu kandidátem z nouze. (Projevy nesouhlasu.) Ne, ne jako takhle... Chci říct, že myslím, že osobnosti rostou velmi snadno. Petra Millera před dvěma týdny nikdo neznal a takových osobností bude celá řada. To jest, mám za to, že fórum, kdyby se postavilo za kohokoliv jiného, tak by ho taky prosadilo. Myslím si, že Vašek by měl bejt kandidovanej na tu funkci především pro jakousi autoritu trvalou, kterou má. Protože je autoritou ve fóru, tak může být autoritou celému národu, nebo teda dvěma národům. Takže si myslím, že se z celé země může stát takový fórum a pro fórum samotný můžou vyrůst osobnosti nový. Takže bych se toho vůbec nebál.

Radim Palouš: Pan Pánek.

Šimon Pánek: Já se pořád vracím k té jedné věci [...] jakýsi pocit toho morálního kreditu, že my jsme ještě neměli tu šanci napáchat v životě křivdy a chyby prostě, protože jsme na to neměli čas.

Radim Palouš: Ale nějaký už jo.

Šimon Pánek: Jistě. Jistě. Já chci říct, že těch kandidátů je samozřejmě víc. A nejde o to, že by to byl kandidát z nouze, vůbec ne. Rýsují se kandidatury různé. Nicméně my si myslíme, teda já si myslím – a myslím, že je to názor většiny studentstva, že Václav tady je pro nás asi největší zárukou po morální stránce, že ten další vývoj bude probíhat nějakým způsobem čistě a že by lidi zase našli cosi, co by mezi sebou měli mít a co ztratili za těch čtyřicet let, a nebude-li to takhle nebo dojde-li k nějaké krizi [...] Nicméně v jeho případě se nebojím toho, že by [ne]stál na svém místě, stál by za svou věcí a že by šlo o to. To nebezpečí tady je vždycky, protože hysterie moci na každého člověka dopadá. Nicméně já si právě cením Václava Havla, protože to je osoba – myslím si –, která před touto hysterií bude vlastně ochráněna. Že jeho morální kredit nám nejvíce z lidí, které tady vidím, zaručí to, že prostě už tady nebudou umírat lidé [...]

Radim Palouš: Pan Muraško.

Pavel Muraško: Já si myslím, že je to vše víceméně jasný a že bychom se měli domluvit na konkrétním postupu. Zejména já mám jeden požadavek. Zítra se v Praze uskuteční sjezd spoluobčanů romské národnosti z českých zemí, z České socialistické republiky. Tam bude určená delegace Občanského fóra, která by mohla vystoupit takovým způsobem – já myslím, že by se nám to podařilo –, že by teda od těchto skupin obyvatelstva získala pro tuto kandidaturu podporu. Ovšem potřeboval bych váš souhlas, jestli tam můžeme krátce po desáté hodině říct, že v nejbližších dnech se očekává abdikace prezidenta a že Občanské fórum vystoupí s touto kandidaturou. Že tento kandidát dává záruky, že budou podpořeny i zájmy této části obyvatelstva.

Radim Palouš: To je konkrétní otázka prosím. Sice už mám tady další pořadí, ale bylo by dobré [...]

Radim Palouš: Dymáček.

Michael Kocáb: Já bych dokončil nejdřív tuhleto otázku a hned následně řešil to, kdy to uděláme, aby se to nerozpojovalo zase. Tu otázku toho Vaška Havla abysme sjednotili konečně.

Radim Palouš: Tak prosím vás přehazuju nikoliv teď kdy, nýbrž otázku Vaška Havla. Teď byl v pořadí Štern, Sacher, Kvašňák, Hanzel, Kořán. Tak prosím vás každý teď krátce a pak přejdeme k druhému tématu.

Jan Štern ml.: Já se vzdávám slova ve prospěch Kvašňáka, protože on chce říct vlastně totéž co já.

Radim Palouš: Děkuju.

Miroslav Kvašňák: Já jsem chtěl říci tohleto: My se tady všichni známe a všichni víme, že pan Havel je opravdu ta jediná osoba, která by to mohla dokázat. Ale já teďka za sebe mluvím v podstatě jako člen organizační komise akčního štábu. Jako tady v týhle euforii já bych to chtěl trochu srazit. My to tady v tý Praze víme, tady v tomhle štábu, že pan Havel je to nejlepší, co může existovat. Ale já třeba vím, že chodím s tou »plackou« po Praze a ti lidi, co mě znaj, mě zastavují a říkaj nebo koukaj na mě a říkaj »To snad nemyslíš vážně!« Jako oni na to nejsou připravený, tady Vašek byl čtrnáct let nebo třináct let prezentován v podstatě jako největší nepřítel tohoto zřízení.

Radim Palouš: Samozvanec.

Miroslav Kvašňák: Samozvanec. A teď jde prostě o to, že my nemáme zkušenosti s tím, jak udělat prezidentskou kampaň v tom pravém slova smyslu, jako se děje v Americe. My tady debatujem o tom; všichni víme, že to je jediná možnost. My třeba víme, že strana lidová nás podpoří, socialisti taky, ale teď jde prostě šíleně o tu televizi. My ho musíme dotlačit do televize a okamžitě rozjet tohleto. O tomhle bysme měli mluvit a ne o tom, jak je pan Havel skvělej, to všichni víme.

Michael Kocáb: Až se sjednotíme!

Miroslav Kvašňák: No jo, ale my jsme sjednocený!

Vladimír Hanzel: To už je připraveno!

Radim Palouš: Musím vám říct, že na to bude čas potom čtrnáct dní, na tu kampaň.

Vladimír Hanzel: To je připraveno už.

Miroslav Kvašňák: Když teďka vylezeme, tak už to musíme mít připravený. Na to nebude čas! Ten venkov se zblázní, ten padne, tam se zavrou ve svých chlívkách, vytáhnou kosa a budou si myslet, že nastalo něco, co je prostě pro ně nepřítomný! Prosim vás! Tohle je Praha!

Radim Palouš: Už jsme to slyšeli a víme to!

Miroslav Kvašňák: Nezlobte se na mě, ale tady [bylo] deset výstupů s tím, jak všichni jako jsme šíleně pod eufórií, ale nikdo si to neuvědomuje, že ani ta Praha není jednotná. Já prosím vás jsem člověk, kterej mu to přeje [...] od přítele Johna, který jako když si uvědomí představu, že bude na Hradě, tak se zblázní, ten umře jako, protože teďka vidím, že nestíhá. Jde o to, že ta vesnice, to bude pro ně šok! To bude opravdu pro ně šok! To nejde vystoupit jako že Husák podá abdikaci –

Radim Palouš: Tady už se o tom jednalo a tato skutečnost byla vážně přijata a ví se o ní!

Vladimír Hanzel: Pracuje se na tom!

Radim Palouš: Pracuje se na tom a máme teď asi přibližně čtrnáct dní před sebou. Za těch čtrnáct dní musí se nějakým způsobem ta věc řešit. Není podceňována, ubezpečuji vás. To není euforie žádná.

Vladimír Hanzel: Existuje film BBC, který si už Jirka Kantůrek odvezl do televize, pracují na české verzi. A to by nejdřív mělo bejt, hodně brzy, promítnuto, ten film BBC o Vaškovi. A další filmy jsou.

Radim Palouš: Další v pořadí je pan Sacher, prosím.

Richard Sacher: Já jsem chtěl stručně říci, že Občanské fórum postavilo ideu, za kterou šel národ. Ale ten národ za tou ideou nešel proto, že byla ideou někde ve výšce, za tou nikdo nikdy nejde. Ideu musí někdo ztělesnit a lidé jdou za osobou. A jestliže ta osoba bude stát vysoko, tak bude právě vidět na ty vesnice [...] Bude to vítězství i národa, to znamená zvrát v tom úpadku, v té tendenci, v té pokleslosti. Vlastně se ukáže, že ten národ má v sobě tolik sil, že je schopen toho člověka dostat nahoru a že ho ctí a uznává právě proto, že se stal nositelem těchto ideí a že je na něj vidět.

Radim Palouš: Já ještě přečtu zbývající řečníky a pak to musíme uzavřít.

Václav Havel (polohlasně): Možná bych se měl k tomu taky vyjádřit.

Radim Palouš: Pan Hanzel, Kořán, Kučera a Klaus a –

Vladimír Hanzel: A Havel nakonec, no.

Stanislav Milota: Ano.

(Michal Dymáček se omluvil a z neodkladných důvodů opustil jednání.)

Radim Palouš: Tak prosím zařízení. Pokračujeme. Upozorňuji, že poslední čtyři příspěvky, pak uzavíráme osobu Havel. Ale teď prosím vás ještě někdo protestoval. Pithart je předposlední, před Havlem, a pak končíme. A začneme tu druhou otázku. Teď je prosím pan Hanzel.

Vladimír Hanzel: Já jsem chtěl říct, že tady vlastně dosavadní příspěvky se týkaly prezidenta jakožto integrující osobnosti jako dovnitř, pro náš národ. Prezident zároveň má funkci navenek, do světa. A já si myslím, že tady – a můžu dosvědčit osobně, protože Vaškovi dělám tajemníka od září – za ním už tehdy běhali z největších novin světových a tak. Čili to je osobnost, která je důležitá i pro ten styk se světem. To bychom neměli zapomínat, že nejen integrující dovnitř, ale člověk i navenek, který bude reprezentovat Československo a je tam velice známou a uznávanou osobností.

Radim Palouš: Kořán.

Jaroslav Kořán: A v těch reakcích to zase bude zpětně zasahovat našeho občana domácího. Já jsem chtěl říci jinou věc: Z toho, co tady bylo řečeno některými předřečníky, zaznívá určitá lítost, že odchodem Václava, a nejenom jeho z tohohle týmu, to Občanské fórum zůstane trochu opuštěno. Já mám za to, že ne, že tohleto je věc i dalších debat, který právě v těch čtrnácti dnech můžeme mít. Myslím, že tady bylo odstartováno něco, v čem se dá opravdu pokračovat. Navazuju támhle na Pospíchala. A Vaška už chci potom jenom ujistit, že ta místnost, kterou si už tady v tom Špalíčku vybral, tak že ta zůstane jeho a že i když Občanské fórum poběží, tak on tam vždycky bude bydlet, vždycky bude mít tu možnost přijít, a dokonce mám za to, že by pro něj neměl být problém si tam ten čas pro tu poradu s tím štábem, vlastně si tam udělat.

Toť vše.

Radim Palouš: Kučera.

Petr Kučera: Je to hezký, co říká Jarda, a já si to taky přeju takhle, přesně tohleto. Nicméně, musím tady trochu navázat na to, co říkal Zdeněk Jičínský. Podívejte, je bezvadná atmosféra, jde to tím správným směrem. Ale přenesme se zpátky o nějakých dvanáct hodin, vlastně ani ne. Seděli jsme tady ve velice nervózní atmosféře, protože včera prostě nám udělal někdo podraz. Ukázalo se, že Obroda najednou je ochotná jít vlastní cestou. Víme o těch dezintegračních tendencích uvnitř toho Občanského fóra a nezlobte se na mě, já mám skutečně vážnou obavu, že budeme-li postrádat nebo budeme-li muset postrádat tu integrující osobu Vaška, která je skutečně nazastupitelná, že tyto tendence se prohloubí. Můžete říct, že to je přirozené, že to je normální, ale já to vidím trochu v tom kontextu, že teda ta bitva není dobojována. Obrovská morální váha Vaškova v úřadu prezidenta jistě vykonala by své. Já to vidím a chci to vidět v celém kontextu. Nicméně proti nám stojí stále ještě silný aparát, malá zkušenost obyvatelstva, odpolitizování. To všechno, nevím, jestli na to budeme stačit silami, které máme, budou-li se tříštit tak, jako se tříštily mnohdy v těch posledních dnech. A jestliže nám někteří spolupracovníci hodí výhybku a budou nám z toho peletonu odjíždět za svými vlastními cíli –

Radim Palouš: Pane Kučera, mám tomu rozumět tak, že vy jako jste proti té kandidatuře?

Petr Kučera: Ne. Já bych samozřejmě chtěl, aby ten Václav se mohl rozdělit.

Vladimír Hanzel: Byli by dva Václavové!

Petr Kučera: Podívejte, tam jde o to, že teda chci poukázat na to velké riziko toho, že teda to naše hnutí to nedotáhne k těm volbám.

Radim Palouš: Petr Pithart chce na to odpovědět.

Petr Pithart: Když Zdeněk Jičínský promluvil, tak se mi protáhla tvář a říkal jsem si, to je vážná věc. Pak jsem si uvědomil, když ten Vašek dokázal integrovat toto společenství, tak samozřejmě v jistém srovnatelném smyslu dokáže integrovat i celou tuto společnost. A ty volby budou probíhat v jiném kontextu. Fórum s Vaškem v čele by v těch volbách získalo o nějakých pár procent, možná o dost více, ale ne třeba méně. Ale bude to v jinak temperovaném, v jinak naladěném národě. A v tomto smyslu si myslím, že se to přinejmenším může vyrovnat.

Za druhé. Osobnost vůdcovská může být vždycky jenom jedna. Ale tady se přece v těchto posledních dnech objevilo tolik skvělých osobností, tolik vůdcovských osobností v menších kontextech, kteří ještě vůbec netušili před několika týdny, že by tu roli mohli hrát. Takže to já tak černě nevidím. A poslední co chci říct: Jestliže jsme se rozhodli, tak osvědčme sílu jisté zdrženlivosti a vydržme to do chvíle, kdy prezident oznámí, ne že abdikuje, ale že abdikoval! A do té doby se zdržme jakýchkoliv projevů prostě toho, co chystáme. V tu chvíli, v tu minutu, v tu vteřinu začněme, ne dřív.

Vladimír Hanzel: Ale připravovat. To znamená připravovat.

Petr Pithart: Připravovat okamžitě.

Pavel Muraško: Promiňte. Na tom sjezdu nic?

Radim Palouš: Ne.

Alexandr Vondra: Bejt na ně připravenej a uvědomit si to, že Federální shromáždění zasedá v úterý.

Petr Pithart: Ať kandidujou Císaře, kohokoliv prostě, na to kašlem.

Zdeněk Jičínský: To je směšný!

Radim Palouš: Poslední slovo je Václava Havla.

Vladimír Hanzel: Poslední slovo.

Václav Havel: No možná bych se, když se tolik mluví o mně, měl k tomu též vyjádřit. Budu-li koktat, nedivte se, protože je to věru nezvyklý okamžik, že se o takové věci mluví v mém životě. Já bych úvodem rád opakoval to, co jsem už tady několikrát a co jsem bezpočtukrát řekl různě kamarádům i cizěm novinářům, jako i včera na tiskové konferenci své. Že já – pakliže to je vyšší zájem – jsem vždycky nadřazoval zájmy obecné nad zájmy osobní. Že kdybych je nenadřazoval, tak bych bejval nesesedl pár let ve vězení a podobně. Že bude-li to zájem obecný, bude-li situace krizová, katastrofická, nebude-li jiného východiska, jsem připraven tuto oběť přinést, na sebe vzít. I za tu cenu toho, že Olga, má žena, se se mnou rozvede, protože je odpůrkyně takového řešení, že. Ale prosil bych vás o jedno. Jak já poznám, že ta vlast to potřebuje, že to je ten krizový okamžik, že to je ta jediná záchrana a že

v tuto chvíli to musím bejt já, aby to všechno nešlo do prdele? Jak ten okamžik poznám? Je toto grémium, které o tom rozhodne? Ptám se.

A druhá moje otázka je: Zdeněk Jičínský řekl vážnou věc v tom, že to je oběť na pět let. Ale to je změněnej život nadosmrti! Já když budu prezident, tak se tady nemůžou hrát mé hry, protože to je trapný, aby se hrály prezidentovy hry a podobně. Já se ptám, zda není možné, abych já opravdu – v případě, že by tahleta fantaksní alternativa se stala skutečností – zda je možné, abych já změnil ten zvyk, že jsou tady prezidenti na doživotí? A abych já přímo řekl, že má služba vlasti jako občana končí svobodnými volbami, že to přijímám jako službu obecné věci, chci být i garantem těch svobodných voleb. A abych přímo ještě hned na začátku řekl, že se těším – ten úřad prezidenta byl krásně spojen v naší zemi s takovou profesorskou tradicí – a že já se těším na toho pana profesora, který po svobodných volbách tuhle roli, kterou já na takovou zvláštní divokou dobu převzal, že se těším, až mu ji budu moci předat. Je to opravdu, Zdeňku, nemožné takhle? Musí to být opravdu na těch pět let?

Zdeněk Jičínský: Takhle. Prostě volba je na pět let. Já... Samozřejmě, když někdo zemře (velmi hlasitý smích všech přítomných), tak to není na pět let.

Vladimír Hanzel: Neumírej, Vašku, neumírej!

Zdeněk Jičínský: Byl jsem tázán, odpověděl jsem. Prosím tě k tomu, co jsi říkal teď. To, myslím, jako mezi náma říct můžeš, ale myslím, že společnosti to říct nelze.

Petr Pithart: Záleží v jaké situaci by to řekl!

Radim Palouš: Já myslím, že tadyto může říct Vašek hladce ex post, po těch volbách. A že by to neměl v žádném případě říkat předem. To by byla první veliká chyba. My to tady víme, neměli bychom to rozšiřovat. Za první. Za druhé. Pan prezident T. G. Masaryk klidně za svého života publikoval své spisy, proč by se v Československu nemohly hrát Vaškovy hry. To nevím, to nechápu. Tady neexistuje žádná k tomu paralela. Zrovna tak jako pan Reagan nebo ostatní prezidenti, ti píšou.

Václav Havel: A Brežněv taky vydával knihy. (Všeobecný smích.)

Petr Pithart: Budeš hrán jako pan prezident.

Alexandr Vondra: Dokonce si myslím, že Vašek je jeden z mála lidí, který by dokázal tu tradici trošku dál jako obnovit. Že by opravdu ty hry psal, že by vycházely, že by třeba chodil do hospody nebo něco takovýho. (Všeobecný smích.)

Neidentifikovaná osoba |– To už chceš toho moc. To je strašný!

Alexandr Vondra: Tak Masaryk taky jezdil na schůzky pátečnicků.

Petr Pithart: Pěšky chodil.

Ladislav Lis: On jezdil na koni.

Vladimír Hanzel: Máš koně, Láďo, pro Vaška?

Ladislav Lis: Mám osla. (Václav Havel a ostatní se hlasitě smějí.)

Vladimír Hanzel: To má Ivan, ne?

Alexandr Vondra: Mám obavu, že [Čestmír] Císař by to nedokázal.

Radim Palouš: Pan Dienstbier, pan Klaus.

Jiří Dienstbier: Já si teda myslím, že nelze v žádném případě, má-li to být tedy integrující role, ohlašovat předem nebo po volbách, že je to prostě na nějaké určité období. Ale současně si taky nemyslím, že kdyby seděl pět let na Hradě, nebo v Lánech, nebo na Hrádečku [...] A za druhý, že by to jakýmkoliv způsobem ovlivnilo to, co právě z tebe činí integrující osobnost. Ty přece... Tvoje hry se nebudou hrát proto, že ses stal prezidentem! Jsou takoví, který když se stanou funkcionáři, tak se začnou hrát jejich hry a vydávat jejich knížky. Tvoje hry se hrajou třicet let nebo kolik a budou se prostě hrát dál normálně tak, jak se hrály posledních dvacet let jenom ve světě. Ale teď je jisté, že se budou hrát bez ohledu na to, jestli budeš prezidentem nebo nikoliv. A promiň teda, já se opravdu domnívám, abychom se nenechávali tak úplně svázat jakýmsi tradičními představami o určitých funkcích. Žijeme přece v moderním světě a my se nemusíme chovat jako páni v buřinkách před padesáti lety nebo před sto lety. Já si myslím, že zejména mladý lidi tohleto pochopí a mladý lidi nebude bavit, když budeš chodit v buřince. Je bude bavit to, když se budou hrát tvoje hry, když řekneš v interním prostoru příslušné slovo, jaké jsi teď vyslovil, a když teda tvoje integrita musí zůstat zachována. Proč by ses měl najednou měnit?! To bys tu integritu zrušil nebo s ní manipuloval.

Radim Palouš: Dámy a pánové, já myslím, že teď už bychom měli dát poslední slovo opět Vaškovi, protože se to rozpoutalo dál. Teď musí být Klaus, Ruml, konec. A pak musíme se rozhodnout, zda tedy připravovat kampaň a spustit ji ve chvíli abdikace.

Václav Klaus: Prosím vás já bych promluvil trochu jako přízemní ekonom, kterej se trochu zhrozil, když minulý týden lítaly ty zátky v tý Laterně, ale dneska vidím, že to bylo dobře, že lítaly. Ale přesto prosím vás my v tý přízemní ekonomii důsledně rozlišujeme takzvanou normativní vědu a vědu pozitivní. V té části normativní říkáme, co by být mělo, co bychom si přáli, co by bylo naším ideálem. V té pozitivní části se snažíme analyzovat situaci. Já se příznávám, že jsem tady slyšel – s výjimkou jediného příspěvku tady za mnou – pouze tu normativní vědu. Já jsem tady slyšel mnoho strašně krásných vět, se kterými souhlasím, které nebudu opakovat jako přízemní ekonom a které snad nejhezčím způsobem vyjádřila, myslím, že další potenciální [...] který říkal, jestli umíme udělat tu reklamní kampaň. To je technický problém, který já nedovedu sebeméně teda posoudit, jestli to umíme a kdo z nás to umí a kdo

nám v tom pomůže nebo nepomůže. Ale prosím vás myslím, že existuje vážná analytická otázka, jestli... Jak je Václav Havel neuvěřitelně pro nás všechny obohacujícím zážitkem, co jsme se s ním měli možnost setkat, a integrující osobnost pro nás zde a pro řadu dalších lidí v této zemi. Já kladu vážnou otázku, jestli je integrující osobnost pro patnáct miliónů těchto lidí. Já to kladu jako vážnou otázku, kterou doporučuju úplně nepodcenit. Já čistě promítám si dům, ve kterém bydlím, jednotlivé partaje vedle sebe, nad sebou, promítám si sousedy na chalupě na vesnici, kam jezdím dvacet let. Já mám o tom vážnou pochybnost. Já to prostě jenom říkám, už prohlašuji: přízemní ekonomové vždycky mají tadyhleten tón. Odlišme ten normativní od toho pozitivního přístupu. Nebo aspoň si každý tu otázku pro sebe položme.

Radim Palouš: Ruml. Už se vzdává. Tak podívejte se, položil jsem otázku plénu. Plénum toto není. Co je to, akční skupina nebo rozšířený krizový štáb? Rozšířený krizový štáb. Problém zní takto: Rozhodnutí, zda začít připravovat teď nejdřív kampaň za kandidaturu Václava Havla na prezidenta. Ano – ne. Druhá věc, spustit ji až po abdikaci prezidenta. Ano – ne. Tedy první otázka. Chceme kandidovat Václava Havla za prezidenta? Kdo je pro, prosím? Je někdo proti? Zdržel se někdo hlasování? Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm. Evidentní většina je pro kandidaturu Václava Havla. Kdo je pro to, aby... Píšeš to, jo?

Ladislav Kantor: Nevím, kdo se zdržel ale.

Radim Palouš: Zdrželo se sedm lidí. Nepíšem kdo, to je počet jenom. Dále, kdo je pro to, aby se ta kampaň spustila ve chvíli, kdy prezident Husák abdikuje, kdy skutečně abdikuje?

Vladimír Hanzel: Spíš, až řekne své rozhodnutí abdikace v televizi?

Petr Pithart: Ne. Ne! Když skutečně abdikuje. To je velkej rozdíl!

Vladimír Hanzel: To jsou dvě věci ale.

Radim Palouš: Druhá možnost, kdo je pro to, aby se to spustilo ve chvíli, kdy skutečně abdikuje? Druhá varianta: Kdo bude pro to ve chvíli, kdy to vyhlásí v televizi? Třetí alternativa? Pardon, správně — ihned! Teďko to řeknu v pořadí: Ihned! Ve chvíli, kdy to vyhlásí v televizi! A ve chvíli, až když –

Ladislav Lis: Když dáš hlasovat o poslední otázce, tak možná padnou ty dvě Alternativy.

Radim Palouš: Já musím předložit plénu spravedlivě všechny ty tři možnosti, který teď –

Jiří Křižan: Když to jednou řekne v televizi, tak to nemůže vzít zpátky.

Vladimír Hanzel: To je pravda.

Jiří Křižan: Správně, správně! A navíc to může protahovat!

Petr Pithart: To je jedno, ale úcta k tomu úřadu velí zdrženlivost. To je výraz síly, a ne slabosti. Těch pár hodin nám pomůže, a ne nepomůže!

Radim Palouš: Michael Kocáb ještě.

Michael Kocáb: Jak to říkáš, ty tři varianty?

Radim Palouš: Jsou tři varianty. Znova. První je ihned. Druhá při televizním vyhlášení. Třetí je při skutečné abdikaci, až teda potvrdí vládu.

Ladislav Lis: Navrhuju hlasovat od poslední, protože ta ukáže –

Radim Palouš: Pořadí chcete od poslední k první? (Souhlasné projevy.) Od poslední k první. Tak prosím. Kdo je pro to, aby se naše kampaň za Vaška spustila ve chvíli, kdy to skutečně [Gustáv Husák] provede, tedy až po potvrzení vlády, po skutečné abdikaci? Kdo je pro tuto variantu? Jedna, dva, tři... dvacet tři. Dvacet tři hlasů. Prosím tě napiš to. Kdo je proti? Jedna, dva, tři, čtyři, pět.

Pět hlasů. Kdo se zdržel? Jedna, dva, tři, čtyři, pět. Druhá varianta ještě.

(Projevy nesouhlasu.) Je to zbytečné, formální. Evidentní většina je pro to, aby to bylo až po té skutečné abdikaci.

Po hlasování byla ustavena komise pro prezidentskou volební kampaň ve složení Ladislav Kantor, Václav Marhoul, Miroslav Kvašňák, Jan Urban, Joska Skalník, Michael Kocáb a Zdeněk Rajniš. Poté bylo zasedání ukončeno.